

ՕՐՎԱՒՐ

Рузвешені Рузвешені лі Рузвешені.

LEADER SUPPLY 95

ОУЧІВЛЯННЯ

DISPENSER 17 GENEVA

ԿՈՍՏԱՆԴՐԱՅԻ-ՊՈՒ

3-7 $\langle \rangle_{m, k},$

Տաճկատանի և Պալտկաստանի մէջ ծագած վէճը
նիւթ մը եղած է հասորակութեան կարծեացը և
իսոսքին : Կամանեան տէրութիւնը պատշաճ համա-
րէցաւ ձեռք տռնել զգուշութեան միջոցները ,
ինչպէս որ կը պահանջէ պայմանային ժամկութիւնը :
Աւատի վեց դունդ կանսաւոր զօլք . որոնց իրեքը
արքայական սկահպանութիւնը բնող զօրքերէն են
Գրիք Աւշիտ փաշային հրամանին տակը , և իրեք
կունդ բէտիք ձիաւոր զօլք Տիարալէքիքի վըայ խըր .
կրւեցան , պատերազմական դէնքերով , և պաշարնե-
րով , անանկ որ սահմանազլութիւնները տմուրնան զօր-
քերը շատնալով , և պատրաստ գտնըւին բոլըր զիայ-
ւածներուն : Խակ մէճը միշտ միւնոյն վիճակի մէջէ և
շարունակ դժուարութիւն կըներկայացընէ : Այսկայն
կըհաւտացըն՝ և կարելի՞ է որ ուրիշ տէրութեանց
դեռպաները միջնորդութիւն ընեն առ երկու տէ-
րութեանց մէջ սկատերազմին առջին առնելու հա-
մար . միթէ հոգ չի պիտի՞ ունենան Պարսից Շա-
հին միտքը ձգելու Կամանեան զօրաց նախնի յաղ-
թութիւնները , և փութալու չե՞ն մի վնասներուն
փոխարէնը խնդրելով : Աւեհանի կառավարութեան
պատերազմի բոլըրովք և յանդուգն յարձակմանքը
առնձիւր . քանզի Կամանեան տէրութիւնը իրա-
ւուեք ունի որ իր երկարին մէջ պարսիկներուն ըրած
վնասին հասուցումք ինձգէ :

— Անցած հինգշաբթի 11-ին փառան, Աեհամիութեային կողմանէ, իւսորեկ փառոցին քնակ դանը գնաց խմանալու համար առ պատուարժան անձին առողջութիւնը և ըսելու իրեն որ ՚ 1. Աեհամիութեանը անհամայ թրմկր է իր քնակարանին արուաքին անցնութիւնը, որ ներքին տրումութիւնը կը յայտնէ : Հետեաբսօր խիւսորեֆ փառան բացւ իր դատիկոնները արեւ ճառագայթներուն և կրվայելէ ան ուրախութիւնը և ցնծութիւնը, որ ՚ 1. Աեհամիութիւնը կազէ տեսնալ բոլոր իր հաւատարիմ ծուռաներուն բնակարանին մէջ :

— Վ ևնսայի վերջին սուբհանդտիրվ իմացանք որ
Ա կոմսը ՚Ի. Ռուկզմարք Շառուսիայի զեսպանը կոս-
տանդնուպօլսի , ալ ետ դառնալու չէ Շառուսիային :
Շ զեսպանը Լա Հոյէ պաշտօնատար անուաներ է
փոխանակ Ա ։ Օթիւմին որ իր տեղը կոստանդնու-
պօլսի մէջ զեսպանութեան պաշտօնը կրվարէ :

Եշղըումի նամակները յունիս 27 թիւով կըծա-
նուցանեն՝ թէ Տաճկաստանի և Պարսկաստանի մէջ
վէճ պատահելուն . Ուսիմու տ խանը՝ որ բիւրտէ-
րուն իշխանն է, Հրատարակեր է որ ինքը (Աման-
եան տէրութեանը կողմէն է :

— Ըարաթ օրը ॥ · Աղբէթֆօրդ Վ. Ենինկ և լլ.
Ա. իթով լլ. ուսաց զեսպանը , արտաքին գործոց
պաշտօնատարին հետ խորհօւրդ մը ըրին Պարսից
հետ եղած վէճին վրայով : Հիմրափ աս խորհօւր

Դին մէջ որոշմանք մը չեզու , բայց ասկէց կերևայ
որ զեսպ մնաւը սկըսեցին միջնորդութիւն ընել ,
աս երկու տէլութեանցը կռիւի պատճառնիբ ար-
գիլը Համար :

Երեկ առտու քանի մը փոփոխութիւններ հդան
պալատուկաններուն մէջ : Երբին Ա հՀայքառութեան
առաջ Բն սենեկապիտը և զգէթ պէջ, և առաջն
քարտուղարը Ծ-էվֆէլք պէջ զըկըւցան իրենց
պաշտօնեն . Համիտ պէջ երկրորդ սենեկապիտը
և զգէթ պէջին տեղը զըկւցաւ և երկրորդ քարտու-
ղարը Ծ-էվֆիր էֆէնտին առաջն քարտուղար ան-
տունցու Ծ-էվֆէլք պէջին տեղը : Մա փոփոխունքը
մէջ զգացում պատճառեց հասարակութեան մէջ . և
ընդհ անբասկէս կըկարծըկի որ ասոնցմէ ետև ուրիշ
փոփոխութիւններ այ պիտի որպան :

Նորին Խասրձը թիւն Գլրէտերիք իշխանը քանի
որ հոռ հասաւ, զբկթէ ամէն օր տեսութիւն կընէ
մեծամեծներուն հետ և կըպշտը ի մայրաքաղաքիս
նշանաւոր տեղանքը տեսնալու : Ենցած շաբաթ
բոլոր գեսպաններուն հետ տեսութիւն ըրաւ . Կի-
րակի Տանիմարքայի դեսպանին ընկերութեամբը
ներկայացաւ Եւ Հապարքոսին և Արդիմ էֆենտիին ։
Երեկ յիշեւար իշխանը . Մրրաղանի պալշար զնաց,
ուր Եւ հափառ Եւ քան մեծ պատիւ ցուցուց անոր .
Արդիմ էֆենտիին և Ենիսա միահան ներկայական

թիւն ընելու հոն կարգը վեցաւ և ունեցաւ խոշոր ու էռ-
րովի զաւկըներ։ Միև մը ետքը, իր արուեստը քիչ ազ-
րւածա ճարելով իրեն և գույք աւելացրութիւնը տիրե-
լով վրան, միաւուր դըրաւ պարանի և ըրոպան և սուրբով
զինքրու ասոր աւոր ցուցունիլ։ 1790 թն երեցաւ Ռոդ-

Անմարանի ընկերություն մեղրամոմել շինած՝ Թէպէբին
պղափիկ արձաննը հագված ու զլոխն ալ կեղծամով ծած-
կած : Արդեւ սյս մեղրամոմել արձանն է անիկա որ հի-
ման էրդանըսի Փարիզու բժշկականութեան դպրոցին
թանգարանը :

Երանց գոհակ օր (Պատրի Հայութ)

(Հարուսակութիւն և վերջ)

Պոլիգրափի գաճաճնալ] Եհացի սեպուհը, անուանի
է իր ընտկան քանդարին համար . ասիկայ իր վարույթը
պատմութիւնը դրեց . և իր վարկումը տարածեցաւ բոլ
վաշդակ Խարսպայու մեջ . ասոր ալ հասակին բարձրու-
թիւնը ԱՆ Փորին պես իր ներութեան ատենը բարձրա-
ցաւ :

Աւագրանու Լոլք գամաձնալ երևելի հանդիսացաւ
իր տաճելը : Ասիկա ծներ եր վաւելող տեղը Նորանտապյալ
թվ 1730 ին : Նոյրը աղքատ ձեռորս մըն եր և ուներ
ուրիշ եօթը զաւակ ալ : Եց տշակուց հասակէն 'ի վեր
Աւագրանու մեքենակուն արուեստի վրայ յօժարութեան
յայտնի ապացոյցներ տըմաւ : Ուստի աշխերուութեան
տըմին զինքը Ամսդրտամի մէջ վարպետ ժամագործի մը
քով : Այս վարպետին քով շորս տարի արուեստը սոր-
գութէն եռեւ, ունաց ինըն ալ Ավագրանու ժամագործու-

շեղեցրկ եր, մըսա հետո կընկերանար և կըծըռէր ձեռքեւ բռնելու ։ Ը առ դիւրաշարժ ու ճարպիկ եր և մկանու լքներնալ շատ ուժով եին. ուղղվները մէկզմէկու քոչ միացընելով դիւրաւ կըցաթէկեր տախտակամածին վրային սովորական բարձրութիւն ունեցող աթոռի մը վըսայ. Խակ բարուց կողմէ նեղդիրտ եր, և կըտառապէր ծաղրական անձնասիրութեամբ մը ։ Քանի մը տարպան ճորժորդութենե Եակ, եկաւ իր բնիկ Երկիրը՝ իր ընտանեացը հետ հանգիստ ապրելու բաւական սարուց ։

1740 ինոցի մրեր 14. դիտութեանց ձև հարանք կողաց հետաքրքրական ծանօթութիւն մը որ պրեր եր պարուն Մէռուն, "իիկ՝ զշյոս Ֆիեռոի անունով գաճաճի մը վրայ որուն մականուն տրվեր եին Պէպէ, որ կրգանը վեր Ադանիսլաւուն է հաց թադաւորին և լուկենայի դըքսին արքունիքը, Պարուն Մէռուն միանգամացն ցուցոց

ԵՐԵՎԱՆԻ ԿՐՈՆԱԿԱՐԱ

ցան աս տեսութեանը :

Փրետէրիք իշխանը ասօր ժուռ կուգայ մէկիթ-
նէրը տեսնողը և կը պատրաստը որ եկող շաբթու-
վուրսու երթայ :

Պուբլիկան կը պեն յունիս 16 թիւնվա-

“Եկեղիպ էֆէնտին Խարձրագյն Վարոն գործակալը մեծ պատուվ ընդունեցաւ հռու ։ մաս սւանդ տեղը իշխանը շատ յարգութեամբ կրվաբուի անոր հետ ։ Ունք հանդէսով կարդացւեցաւ ան շորհաւ կալութեան հրովարտակը՝ որն որ է, որին Ա եհափառութիւնը խրկեր էր Խշխանին ։ Խալքայիլի աղջուկ ներուն ատենը իր ցուցուցած վարժութիւն համար ։ Ա ։ Ա եհափառութիւնը աս հրովարտակին մէջ յայտներ է ։ որ իշխանին և պօյարներուն մէջ ծագած անմիաբանութեան դաշրիլը կուզէ ։ Շ Եկեղիպ էֆէնտիին յանձներւած է որ աս անմիաբանութիւնը վերջացունելու հոգ տանի ։ Տիեհամել դօլոսակետ Խուսաց գործակալին միաբանութեամբը”։

Մանիթեռն (Թթումանի մ.ջ կրկարդանք

“Յունիսի 29 ին ԱՀՀավառ. Լըքսոն (Ճ.Օփիխանելիք
քեօշկը զնաց թնդանօթաձիգ (Թօփիձու) զօրաց կըր-
թութեան հանդէսը տեսնալու . քեօշկին առջելի
հրապարակին մէջ կրթութիւններ եղան . և ՚ .
ԱՀՀավառութիւնը աղէկ զննեց թնդանօթաձիգնե-
րուն յաւ մարդու կու եղէն . ու Շահ Ռազ Ռազ

ըաւ Աէլիմ պէյը թնդանօթաձիգ զօրքերուն հազարապետը , որ քաջ տեղեակ է Փիզիգական և քիմիական գիտութեանց : Մօտերս մէկ մասնաւոր գործողաթիւն մը Հնաբրւեցաւ ծովին տակը վառողը բռնկցունելու . աս վառողը որ ծովին տակը կը բռնկի , առաջուց մէկ կերպ պատրաստութիւն մը կը լսայ անոր , և կլաւկը ելքտրական կայծով մը կը տըրտի : Աէլիմ պէյը յաջողութեամբ կրկին անգամ կատարեց աս Հնաբրւին փորձը՝ և . Աէհափառութեանը առջնի . երկու խանթարէն աւելի վառող ծովին յատակը իջեցնել տալով իսկոյն կրակ տըւաւ անոր ելքտրական գործիքներով . ըրոնց գործա

լիքներ տային իրեն . ուստի կըսնանէր անօնց պէս խոզ
աղած մազվ սիսնոռվ ու գեանահնձրով , ասոր համար
շատ վատանգաւոր հիւանդութիւններ քաշեց : ' Աեպ ' ,
վեց տարվան հասակին ատենը տարին զինօը է իւնեվիլ
Աղանիսլաւոս ։ Օպէնայի դքսին քովը որ լսնը էր ասոր
վրայօք խօսիլ : Շայն ժամանակէն ' ի վեր մինչև իր մահ
գուրա չելաւ այս իշխանին արքունիքէն , որ շատ կըսիրէր
զինքը և Պետէ մականուն .

Պէտքին իմացական զօրութիւնը տկար էր . որչափ ո
ջանացին զմնիքը կրթելու, միշտ մասց անանկ մտքի տկա-
րութեան մը մէջ որ առաւել փոքրիկ ընտելացած կեն-
դանիի մը կընմանէր քան մարդկային եակի . Դյուռ ա-
մենայնին երաժշտութեան ախորժակ ունէր, և շատ ա-
ղեկ ամանակ կըզարնէր . նշնպէս բաւական շնորհքով
ալ կըպարէր, բայց միայն իր վարպետին շարժուաներու-
և նշաններուն հետևելով . ()ր մը ժուռ գալու ատեն-
ինկաւ ճահիմի մը մէջ, ու նեբռզինքը կըրսըլած կարծե-
լով օդնութիւն կաւշեց : Իր զգացողութիւնն ալ բանա-
կանութենէն՝ աւելի ջօրաւոր չէր : Դյուռ ամենայնի
քանի մը կիրքիր սաստիկ կըներդործէին վրան . բարկու-
թեան ու նախանձու անձնատուր ըստաւ էնթակաւ . Ե-

ծութիւնը միայն թօփխանէի զօրաց պաշտօնաց
տորթելը գիտեն . վառօղը ըւնկածին արև մեծ
շառաչիւնով մը յիսուն կանգունի չափ վեր նետեց
իր վրայի ջուրը : Աէլիմ պէյը մէյ մրն ալ կրկնեց
աս փորձը՝ որն որ նոյնալէս յաջողեցաւ . ան առննը
է . Ա եհափառութիւնը աս բանիս համար մեծ հա-
ճութիւն ցուցուց Աէլիմ պէյին ու նաև ան դօրա-
պետներուն որ փորձը ընթլր ժամանակը օգնեցին
անը :

“Ն, յն օրը՝ Խորին վեհափառութիւնը ջղու ժամի
ջափ կեցաւ մատիլիանէի մեջ . և աս շնչքին մեջ պը-
տրտելով զննեց բոլոր նշանաւոր բաները, մանա-
ւանդ շողիով դարձող մեքենան որ թեղանօդներու
Յուլաբանին մեջ շնուեցաւ . ու իր մեկնելին ա-
ւած քաղցր խօսքերով ցուցուց իր մեծ հաճու-
թիւնը խօփխանէի ֆէրիք ՈՒՀԱմէտ Շ. լի փաշային
թէ զօրքերուն աղէկ վարժրւած ըլլութուն, և թէ
ուղրու բարեկարգութեանց համար, որն որ մեծ փու-
թով առաջ կըտանի միշտ յիշեալ պաշտօնատարը :

ԵԳԻՊՏՈՍ

Վ.ՀՀ Հանդիպություն, 4 համակարգ

Յուլիսի 1 . Ռուբեսանդը իս հասած գաղղիա-
ան շոգենաւին մ.ջն էր Վ . կողիէր պաշտօնատար
և ընդհանուր հիւպատուր Պաղու իսյի , որ կանցը-
լած էր , Վ . պարոն Փիլլինին տուզը յաջորդելու ,
որ ինչպէս ծանուցած ենք իր առողջութեանը հա-
մար Գաղղիա դարձած է :

2 ին նոր պաշտօնատարը բոլոր իր աղքայնոց այ-
շելութիւնը ընդունեց, որոնք 4 ին ընկերացան անոր
հնչւան պալատը. ուր տեղ մնձ հանդէսով ընդու-
նցին զինքը: Վարդաբավարական զրոյցներէն ետքը
Ո. Կողիէր' 1. Խարճը ութեան նկրակացուց թա-
գաւորական նամակները, որոնք կըհաստատեն զնա-
իքը. տէսուչ քաղաքականութեան վերաբերեալ
դործքերու և ընդհանուր հիւպատոս Վաղղիոյ. աս
պատուանուշը իր նախորդներէն մէկը չունէր: 1.
Խարճը ութիւնը ընծայ ըրաւ անոր ծանրագին սուր

ՂՄ պինտ սիրած անձը ինչպէս կերևնար, եր հանձարեղ կնիկը՝ Պալմօնտի իշխանութիւնն. որ շատ աշխատացաւ կրթել տալու զանի : Պեպէն անգամ մը տեսնալով որ իշխանութիւն կը շնէր պղտիկ շուն մը՝ սաստիկ կատղեցաւ, յափշտակեց և եռքէն խելջ կենդանին և պատուհանէն դուրս նետեց ըսելով. “Ինչու համար ինէ աւելի կը սի. ուս զանի”.

Եշրոյր 15 տարին լըմբնցուց, սՍր խեղչ փոքրիկ ետևը
սկսեց ծերանալ . հասակին բարձրութիւնը ան ատենը
եր 26 մատնաշափ : Իր դէմքը որ առաջուց փափուկ ա-
ռոյդ և շնորհքով եր , աւրեցաւ ու տգեղացաւ . մարմինը
ուժաթափ եղաւ . ալ չի կրցաւ շիտակ կայնիլ ու սրունդ-
ներն ալ առջի պէս հաստատուն չէին : Վայսու ամենայ-
նիւ ոյս վիճակին մէջ իյնելն ետե չորս տարվան մէջ
հասակին բարձրութիւնը 4 մատնաշափ է վիցաւ : Իր-
ուսսանի կոմսը, օր ՈՒԴանիսլաւուս թագաւորին մաերիմն
եր , գուշակեր եր թէ Պէպէն 30 տարին չի հասած ծե-
րանալով պիտի մեռնի . և քրուսի 22 տարի

Մը և գեղեցիկ ձի մը պատռական կողմածով :
Սահմու փաշան՝ որու ծովապէտ ըլլալը արդւն ծա-
նուցած ենք, քանի մը օր է որ սկսու եզիպտական
նաւատորմին հրամայել : Աս ծաղկահասակ պաշո-
նատորմին համար կըհաստատեն թէ բաւական կա-
տարելութիւն անի, կըսեն նաև թէ առիթի մը կա-
րօս է որ յայտնի ըլլայ ամմնուն : Վավապէտու-
թիւնը ընդունելին ՚ի վեր անդապար զբաղած է իր
պաշտօնին ծանր պարտաւորութիւնները մեծ եռան-
դով. մը կոստաբելու, օգնականութեամբ լ. Հիւ-
տարի, որ Գաղղիայի ծովային դոլաց քաջակիրթ
պաշտօնատէլներէն մէկն է : Հիմակուհիմայ եզիպ-
տական նաւատորմը զինելու վրայ էն, որնոր ինչ-
պէս կըհաստատեն, մօտենա պիտի համբաւ ելէ :

Մ . Կողիէր Գաղղիայինոր հիւլատուը իմացուց
եզիպտական կառավարութեանը , թէ շոգենաւի մը
ուղղակի երթեւեկութիւնը՝ Մարտիլիայի ու Շղէք-
սանզրիայի մէջ , Տէփիթէներուն խորհրդարանը
ընդունելով , ալիտի սկսւի յունվարի մ.ջ 1843 : Դա
ըուրը շատ հաճելի եղաւ բոլոր վաճառականներուն .
վասն զի անշուշտ շատ օքուտներ պիտի քաղին առ
ուղղակի հալորդակցութենէն Վաղղիայի ու Լզիպ-
տուի մէջ :

— Եղունիսի 25 աճուրդը ծախվեցաւ տասը հազար
խանթար բամպակ ծթալէոի , 518 խանթարը : 26
ի՞ն 33 հազար խանթար նոյն բամպակէն ԱՌ . Թօն-
սիցցաւ առաւ ու 30 հազար ալ ԱՌ . Փառղրէ նոյն
գինով ու փոխանակագիր տալով որ կոստանդնու-
պօլիս վճարւի ասոնց գումարը 60 որէն ետքը . Նաև
հարիւրին 15 փաշային պիտի տրրւի առակի գինե-
րուն զանազանութեանը փոխարէն : Բորոյ առ ծա-
խու առնըւած բամպակները ԱՌասիլիա պիտի խրր-
կըւին , իսկ մնացածը հրսուն հաղար խանթարի կը-
հասնի :

ԱՆՐԵՍԻՆ

Պերութ 28 Հաւնիս

Ամսուս 26 ին Կմէ շողենաւը կոռաւանդնուպօ-
լիսէն եկաւ 800 կանոնաւոր զօրքով . որ տարաւ { ուպ-
պէ հանեց զանոնք :

առողջ կրթաքար ինքը զնիքը : Մայիս ամուս մէջ 1764 ին
տեսդախուան հարրուխ մը եկաւ վրան . և անկեց ետքը
հետեւցաւ տեսակ մը քնափութեան : Եր կենացը վերջի
շրս օրը աւելի խիլացիութեամբ ու կարգաւորութեամբ
խօսեցաւ որ ամենին չէր կըրցէր ըրեր իր կենացը մէջ
նաև իր պինտուժով ու առողջ եղած ատենն ալ : Խրկար
ցաւերով տառապելէն ետև Մայիսի 9 ին 1764. 23 տար-
վան հասակին մէջ մոռա : Ադանիսաւու թագաւորը
թաղման հանդէսներ ընել տըվաւ . ու Լիւնէվիլի մէջ
Գրանչիսկեաններուն եկեղեցին հսակապ շիրիմ մը
կանգնել տըվաւ : Ռայս շիրմին վույ ալ փորագրեցին իր
պատկերը ու լտահներէն տապանագիր մը : Եր կմախքը
դըրվեցաւ 1. անսիի թագաւորական դրբատանը մէջ : Ե-
սիկա դէպի իր կեանքին ետքի տարիները նշաներ էին մէկ
դաձանուհիի մը Խերելա Ուուրույ ըսված, որ 1822 ին
դեռ ոչը էր ու եկաւ Փարիզ զինքը ստըկով ցուցուելու
համար :

Աւարդմանեաց ՚ի գաղղիականե
Ը. Պ. Ա.

Նոյն օրը Խարձրագոյն Պատմ գործակալ Այէ-
լիմ պէջը մեղնեցաւ ասկէց Եկբանանու Նորսի կող-
մերը երթուլ պըստոկիլու համար, որ խմանայ հնա-
տեղի վիճակը, ժողովրդոց բոլոքը . և ստուգէ թէ
հաստա՞տեն մի իրենց առաջին մտքին լրաց որ կո-
ղէին թէ իրենց կառավորիչը քրիստոնեայ իշխան
մը ըլլայ : Վարդենիներուն պատուիարգը հրաման
ընդունեց Խարձրագոյն Պատմեն, ու արարտաւորելու
քրիստոնեաները որ համարձակ յ ցտնեն իրենց
միորը առ բանիս վրայով :

Ենէզէ կոչւած արսքացիները բոլորովին հաշ
լածեցին Համսի կողմէն Առքէրի յիղը որ կըկողպա-
տէին Պաշտատի և Դամակիուի լարաւանները ։

Տեւզգե շէյխէլը՝ որ քանի մը ամիս է Տէրել
Վամել բռնըւելով պէտութ բե բւեցան, տակաւին
բանտը կըկենան :

Ելմու մարոնի քահանայ և մէկ յոյն քահանայ
մը կոստանդնուպօլիս պիտի երթան 1. իրանանու
ընակչացը կողմանէ :

Հունձերը շատ մեծ վնաս կրեցին մարախներէն
(չերիլկէ) առ պատճառով ցորենին գինը բարձրա-
ցաւ . բայց մետաքսի հունձը շատ առատ է :

ԱՆԳԼԻԱ

Ն . Ա եհափառութիւնը Ա իկտորիա Թագուհին ,
հաղիւ թէ իր գթած բնութեամբը Գրանսի եղեռ-
նագործը միւնելին ազատուրու , ու ինչւան իր մա-
հը ամրոցի մը մէջ բանտարկեալ մնալու հրաման
ըրած էր , որ բիշ մնաց ու լիշ չարագործ անձ մը պիտի
մռացընէր զինքը , թէ որ ժամանակին չի բռնըւէր :
Ենցած ամսու 27 ին , երբ որ ՚ 1 . Ա եհ . թագուհին .
Պէլճիսյի թագաւորին և դրէնս Ալպերդի հետ
կառաքը նստած կէրթար , մէկ աննշան սրիկայ մը
բռնըւցաւ ձեռքը տտրմանակով , որ զրիթէ նոյն
բռովէին կըպատրաստընէր ՚ 1 . Ա եհափառութիւնը
զսրնելու : Ասիկա մէկ սապւտող մըն է , կըսեն ,
գլէան անունով , որ միշտ արտաքոյ կարգի եռաւղով
մը կրխօսէր Գրանսիի վրայով , ու շատ կըքամահ-
րէր զթագուհին :

ՎԱՐ ԱՆԴՐԻԱԶԵՒ

Այս շատուածուհին իր թագաւորութիւնը հաստա-
տեր է Փարքեղ քաջաբին մէջ, և միշտ կերևնայ հազար-
ումէկ տարրեր կերպարունքով : Պատկերաբանք դեռ չե
կոցան հաւկըցունել մելի անոր բուն նշանները . որով-
հետեւ հին ատենի մարդկանց հագուստին ձեր շատ քիչ
կըփոխւեր քան թէ մեր ժամանակի հագուստներունը, ո-
րոնք քիչ ատենի մէջ շատ կերպ կըփոխւին : Վշարհին
մէջ շիկոյ մէկ ազգ մը այնքան նորասերութեան ետև ըն-
կած ինչպէս Գաղղիոյի ժողովարդը : Գաղղիացիք
ինչւան հնդետասաներորդ դարը մօրուք ունեին . ու պըճ-
զնաւոր հանգեր մը կըհագնեին . Բայց Լուիլ երիտա-
սարդ ըստած թագաւորին օրը մօրուքին ածիլեցին, ու
ետք ա Ակրանշիսկոսին ատենը բռնի սկսան հետեւի
նախկին սովորութեանը . որովհետեւ առ թագաւորը մէկ
սպիտ ուներ երեսին վրայ, որ դիպուածով մը երեկէն մի-
շացեր էր, ու մօրուքը կըծածկեր զանի : Լուիլ ժդ ին
ժամանակը՝ բարորովին սկսան ածիլել իրենց մօրուքը :
Գաղղիացիք զենտի կողմանէ խիստ շատ փոփոխու-
թիաներ ըրին . անսակ որ՝ գրեթե ամեն մէկ դար անց-

Ֆին ղեմ կրթուն, մանաւանդ կըսպ ըսւածը՝ որ չետադայ խօսքերով կըհրատարակէ այս լուրը :

« Անբաւովկան կը համարինք զմեզ մասնաւոր բառ
աեր զտնալու, մեր սոսկումը ու մեծ տրտմութիւնն
բացայացնելու համար, երբոք կը ծանուցանեն
հասարակութեան թէ, մեր սիրելի թագուհին վերը
տին ապատեցաւ անոնկ մէկ զարքութելի վտանգ
մը, որ մօտելու յաճախ կը պատահին, ու բոլը Ենգ
դիայ ինչպէս որ կը վայլէ իրեն, խիստ շատ բար
կոցած է առ անօրէնութեանը վրայ ։ Ո՞ւր սիրել
թագուհին կեանքը՝ անդադար վորագնելու մէջ
ըլլալրվ, օր ըստ օրէ է վելնալու վրայ է հաւարա
կութեանը անոր վրայ ունեցած գորովական սէրը
Աւստի ընտալ չենք համարձակիր մեր ինութիւն տալու
աս գիպւածներուն, որոնց պատմութիւնը միայն բա
ւական է մեծ սոսկում մը ձգել բարի Ենգդիացինե
րուն և բոլը բարեխոհ մարդկանց սիրտը ։

“**Ա**յս թշուառական անձը որ յանցաւոր է ասանկ նոր եղեռնազդրծութեամբ մը, կիրանայ թիր նախորդներուն պէս ամենաին զինքը ապահովելու փոյթ մը ըրած չէր: ու բնաւ պատճառ մը ըստնէ աս անօրէնութիւնը գործելու, միայն թէ բանորդրւելով ու դատաստան ըլլալով վրան գէշհամբա մը ստանալ էր միտքը: Ես անշնորհչ էակին ինչ պէս բնականը՝ նմանապէս բարոյականն ալ շագարչէի է: ու յիրաւի նուաստութիւն մըն է: ասան մեծ ազգի մը, մոտածելու անդամ թէ իր թագուհիի կեանքը ու բոլոր ժողովուրդին երջանկութիւնը, ասանկ չնցին մէկումը ձեռքը ըլլայ:

աՊէտք է ուրեմն որ լընենք . ինչը որ եթէ; զբա
լու ըլլանք մեր մտքէն անցածք՝ ասանկ տրտուալի ո
միանդամայն հիմակիվան ատենիս համար ամօթալ
դիպւածի մը վրայով, ստոյգ է որ մեր կարողութեն
իքր եղած բանի մը ձեռք դարձած կըլլայինք :

ԶԱՐՏՈՒՆԻՒՅ

17 *Geographia*

Ωιοηπωρիս նոր մաքստոպիես Համոի սլէյը անցա-
շաբաթ Արքի Փերվառ շոգենաւոլիկաւ ու անմիջա-

Նելուն, իրենց նախահարդ պատկերները տեսնալով՝ կը
նային անշուշտ օտարակաօններու տեղ գնել զանոնք, ըս-
տրում անոնց զգեւաը գլխովին տարրի էին իրենց հա-
գածէն։ Այս յաջողութիւնը նոր սովորութեանց (մո-
տուի) համար բնակուն է Պաշշախսի ժողովորդին
ուստի յառաջադիմութիւնը որ ըըն քաշքական կրթու-
թեանց և չափէ դուրս աւելորդ ծախքերու մէջ՝ ալ էվի
լի ծաղկեցուցին նոր սովորութիւնները, որոնք արդասա-
ւոր հանք մը (մասէն) ելան այն երկրի աշխատասէ-
ժողովրդեանը։ Կում թէ՛ բացայսյու ըսելով՝ արտաք-
իարդի ու կամաւոր տուրք մը եղաւ որ օտարականները
և ինչուն առ ունեկան ճարտարութեանը։

Ա եշտառաներց զարուհ Դաշղղիայի Նոր սովորութիւնները սկսան Ենդղիայի, Եղամիայի, և Գերմանիայի մէջ տարածելի։ Պատմութիւննեն դիմանց որ Կարողու պատճառ եղաւ լ տալցոց գաղղիական զգեստ հագնել լու։ Լոր Պօլին լրօք չեր ամբոխար ըսելու, թէ Դաշղի պաշտօնատարութեան ժամանակը՝ շնչին բանելու որ Դաշղիայէն կը բերէին, շատ առեղ կընսաւէր Ենդղիայի, ինչու որ՝ տարին հինգ վեց հարիւր հաշար լիր սեւուլին ծախը լընելի ա Ենդղիացիք անոնց համար, ու

պէս սկսեց իր պաշտօնին վերաբերեալ զրբքերը
կարգի ղնել ըստ կարի : Ծատերը , որոնք տեսու-
թիւն ընելու գացին յիշեալ երեւլի անձին հետր ,
կըհամաձայնին անոր գովութիւնը լնել , իրեն
քաղթը բարուցը , ու ազնուական և քաղաքավար
վարմունքին համար :

Գաղղիսցի Երրորդ ծովապետ Պ. ՏԸ Լամիւզ
անշանծ շարթու առ Նաևահանգիստը հասաւ Ինքը-
լքսիւը Ըսւած մեծ նաւով:

Վալթայէն կը գրեն ամսութ 5 ին :

“ ՀՆդղիացւոց նաւատողմին մէկ մասը , որն որ
կըրայէանայ հինգ մեծ նաւէ . Աըր լ : Օուէն եր-
կըրորդ ծովապետին հրամանովը ճամբայ ելաւ 3 ին .
կըսւի թէ 1, էապօլիս պիտի երթան . բայց այնչուի
ծածուէ է այս նաւերուն շարժմանց քուն նպատա-
կը , որ զժուարին է մէկ բան մը հասկընալ :

“ Գաղղիացւոց նաւատորմը որուն կըհրամայէ
Նիւկօն ծովապէտը , Աէապօլսի առջելը հասնէլրզ
գաղղիացւոց ծովապետին և 1, էապօլսի կառավա-
րութեան մէջ վէճ մը ծաղեր է որուն համար թէ-
պէտ շատ կերպ բաներ կըսէն բայց ճշմարիտը
այս է :

ա Նեապոլսի մէջ երկու գաղղիացի ծովամարտիկ զննուոր մենամարտութով , մէկը սպանվեցաւ . կատավարութիւնը բռնից սպաննովը , և ուզեց որ դատէ զանիկա այն երկրի օրէնքին համեմատ : Գաղղիացի ծովապետը կըստահանջէ իրաւամբ որ իր հըրամանին տակը եղած զննուորը իր ձեռքը տան , ըստով որ ինքը մինակ իշխանութիւն ունի անոր վըրայ քննութիւն ընել : Տայց՚ Նեապոլսիցիք ինչւան հիմայ հաստատ կեցեր են իրենց մտքին վրայ , ու չեն ուզեր տալ դանի . իսկ Հիւկօն ծովապետը ուժ կըսեր է որ գաղղիացի զննուորը տան :

Չանալս խալէէն կըզբեն հետեւեալ լուրը :

մանապէս մէծամէծ ծախը կը լլար ուրիշ երկիրներու մէջ
ալ:

Անիկները մասնաւոր յօժարութիւն մը ունին նոր սռ-
վորութեանց հետևելու . վասն զի անոնցմով ալ էվելի
առաջ կերևնան . Կամ իրենց տղեղութիւնը կը ծածկեն :
Դրեթէ ըոլոր Խարսպայի մէջ նորասիրութեան ետև ըն-
կած են . սպանիքացի կնիքներէն 'ի զառ' օրոնք երբէք
աշգային հագուստը շեն փոխեր . ու իրաւոնք ունին ա-
սանկ ընելու . վասն զի թէ որ գաղղիական սովորու-
թեանը պէս հագւելու ըլլան, անշուշտ կը կորսնցունեն
ու ժամանակակից առաջ առաջ առաջ առաջ :

այս վայելլութիւնը որով այսքան գնշեցրկ զօրանան :

Անէ որ ամեն ազգ իր լեզուն խօսելու ըլլար ու մաս-
նաւոր հագուստ մը ունենար, հասարակութիւնը շատ
մեծ օգուտ կրքաղեր ասկեց, ու մեկ օտարական մը տե-
սածնուն պէս՝ շուտ մը կը հասկընային ի՞նչ ազգէ ըլ-
լալը : Դնատենը ալ չէր զբուցէր այն խօսքը . “Ուրի-
շին հանդերձը հազնիլ” . Նմանապէս ալ չէր լուէր պյս
առակը . “Ոքեմը” մարդս կը օնաւոր չընէր”, ու ամեն
մարդ կուրոխանար թէ “Լոր սովորութիւնը” ալ ըն-
դունելի ուղղութիւն մը չէ :

Ամսագլուխութեան Հայոց Հայոց

անգղիսկան դեսպանին : Ես նաև ին հրամանաւոտուրը իսկոյն գողջ իսկան շողենաւով յիշալ նամակները կոստանդնուպօլիս տարաւ : Պէշքէր ըսւած նաւաշանգիստը, Տէնեստոփի մօտ, երկու անգղիսկան մէծ նաւ եկած էն . բայց չենք գիտեր թէ ի՞նչ պատճառաւ :

Ավելիթաթեու Երկէ օրագրութեան մ.ջ կը կարդացէի :

Ա Վշխարհագրական ընկերութեան նոր ժողովն մէկին մ.ջ, Ա. Մարզան իմացուց թէ Տամբորդին մէկը՝ կառավալութեան հրամանավը Եփրիկէի մ.ջ Ժիւպար գետին արևելքի կողմէն գէւաի արեւմուտք անցնելով, մ.ի ընդարձակ զաւառ մը զտերէ որուն բնակին ընդամներ (Ճիւճէ) էն . հաստակին ըրս անգղիսկան ոտք : Ես գաճաճներուն բարբը, հաւատոքը և կրտավալութեան կը բազը մօտ են անցն որ Հերոզոտոս կրտամիտէ երկրիս աս մասին վրայով իր ըրած սորորակրութեանը մ.ջ” :

Դասինանք բարեհանութեան Օլիութից, դիսեալ ՚ի միջորէին եղեալ ըստ բաժանման Առաջը :

	Դասուերի:	Ծարեւ:
Ուրբաթ	10 յունիս	+ 24 ½ աստիճան 34 աս.
Հարաթ	11 "	+ 24 " 33 "
Կիւրակէ	12 "	+ 24 " 33 "
Նրկուչարաթի	13 "	+ 24 " 34 "
Եղեցարաթի	14 "	+ 23 " 31 "
Չորեցարաթի	15 "	+ 22 ½ " 32 ½ "
Հնգարաթի	16 "	+ 22 ½ " 31 ¾ "

ՎԹԵԼՏՏՐԵԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԻՂԱԴԻ

Ուրսիլիս 29 չուշիս :

Բնամպակ : Երի և նոյն թուլութեան մ.ջ է ու միշտ ցած զիներով կրվաճարվն . աս օրվան արժողութիւնը՝ հաւարակ Աօպումայի բամպակաց համար 62 ½-64 ֆուանք է խանկարը, հարուրին 2 վար իշեցունելով . առաջին տեսնելի աշոր Աօպումայի զինը՝ 72 ֆուանք է :

Ֆիֆթիք : Ենգղիայի տեսակ լաւ ապրանքը . հապիւթէ 2 ½ ֆուանքի կլծախվի կէս քիլոկրամը (160 տիրհէմը), հարուրին 4-5 վար իշեցունելով :

Ա Փիօն : Խուլէ է ու բաւական ապրանք կայ բաղաքիս մ.ջը, և շատալ կրսպասին . աս պատճառաւ զիները քիչ մը իջան ու ծախու առնողները ետքաշեցան . պղոտիկ կոոր ափիօնը՝ 10 ¼ ֆուանքի կէս քիլոկրամը գժուարավաճառ է այսօր :

Քիթթէ : Բաւական ապրանք կայ ու զիները անունով միայն են . Ճերմակ քիթթէ տէրէ և քիտէ, 2 ½-3 ֆուանք է կէս քիլոկրամը . թիսպագոնը՝ 1 ½ :

Սակամնի : Ուկանք շատ չի կայ, այսու ամենային մէծ անշարժութեան մ.ջ է . ասօրվան արժողութիւնը՝ 26-28 ֆուանք է կէս քիլոկրամը ըստ տեսակին :

Մէտաքս : Կուզմիք . Պարեամպալուրի մնտաքսը՝ 13 ֆուանք է կէս քիլոկրամը (160 տիրհէմը) զինքամանք է :

Կոտուաս : Ես շարաթ 7-800 խանթար ծախսէ . յաւ օգոստաս ամսը վան մ.ջ տւանդելու պայմանավ, 32 ֆուանքի հարուր քիլոկրամը (80 օխան) . հարուրին 2 ½ վար իշեցունելով . պատրաստ ապրանքը՝ 33 ֆուանքի զիւրավաճառ է :

Ուռսամ : Կուզմիք ու զնոյ առնող պակաս չէ զոնազան զիներով . սրտարաստ ապրանքին զինը՝ 55 ֆուանք է . հարուր քիլոկրամը, հարուրին 1 վար իշեցունելով . սիստեմիքիր ամսը վանդելու պայմանավ, 54 ֆուանք է . հսկումիքիր, նոյնիմերէ և զեկումիքիր ամսներուն մ.ջը աւանդելու համար, 53 ֆուանք է, ու 1843 տանվար ամսու մ.ջ տալու պայմանավ 52 ֆուանք է :

Գործառուներու վերաբերեալ ձէթ : Խուլէ է ու զիները իջան քիչ մը . որովհետև Ենասոլուի ձէթ ունեցող վաճառականները՝ շատ կարտորան ապրանքը ձևոքէ . հանելու . աս օրվան արժողութիւնը՝ 125 ֆուանք է, էրթօլիթինը (75 օխան) . պատրաստ ապրանքին համար . ու աս զինով ծախու առնող պակաս չէ :

ՏԵՇԿԱՆՈՒՆ

Կոտուանդնուպօլիս, 14 չուլիս :

Մայրաքաղաքիս առուտուրը միշտ սովորական անշարժութեան մ.ջը կրզանըլի . նմանապէս ամենն տեսակ արմոնիքներն ալ թուլ են, որովհետև Ենգղիայի համար ծախու առնող չիկայ . աս օրվան արժողութիւնը համեմատ է :

Ցորեն կարծր՝ Եղջոնի . . . 20-21 ½ զուռուշ
" Պեսարապիլունի . . . 17-18 " "
" Խորդմինը . . . 18-19 ½ " "
" Պումիլինը . . . 18 ½-19 " "
" Կալուզը . . . 14-14 ½ " "
" Ի կուռզը . . . 15-16 " "
" Ի պրայլինը . . . 12 ½-14 " "
" Պումիլինը . . . 12-14 ½ " "
Դիղին տալը . . . 8-9 " "
Գարի . . . 5 ½-6 " "
Հիմակուհիմայ քաղաքիս մ.ջը կայ :
Ցորեն կարծր՝ Եղջոնի . . . 50,000 բիլէ .
" Ի սամայիլ . . . 10,000 " "
" Պումիլի . . . 20,000 " "
" ևս կակուզ . . . 15,000 " "

Օմիւնիս, 17 չուլիս :

Կոռուտուրիս մի և նոյն վիճակի մ.ջ է ու դորանութիւնները միշտ թուլ են . որովհետև Լուրպայի կողմերէն եկած լուրերը հասարակուէն անյաջող են :

Բամպակ : Երի փոփոխութիւն մը չեղաւ զիներուն . ու ըստ տեսակին կրծախվի 180-225 զուռուշ խանթարը :

Մէտաքս : Ա Քիչ ապրանք կայ . Պարեամպալուրին՝ 132-133 զուռուշ օխան զիւրավաճառ է :

Բուրդ : Խուլէ է, թէպէտե. շատ ապրանք չի կայ . աս օրվան արժողութիւնը, չի բանվածը՝ 150-180 զուռուշ է խանթարը ըստ տեսակին . բանված առաջին տեսակը՝ 285 զուռուշ, երկրորդ տեսակը՝ 170-175 . սկզբ՝ 175-180 :

Սուամ : Կուզմիք . քանի մը վաճառմանքներ ե-

զուն պայմանապրութեամբ, 55-56 զուռուշ քիչէն, ապրանքը ելած տանեղելու պայմանով, ու արժողութեան կէսր կանխիկ բնդունելով :

Փալամուտ : Ուրիսատու տես սկզբ՝ 50-85 զուռուշ կրծախվի խանթարը . քիչ ապրանք կայ . Ենգղիյ տեսակին զինը՝ 60-70 զուռուշ է . բէ փուլուն՝ 25-28 զուռուշ :

Ա Փիօն : Ես շարաթ 10-12 սեպեթ ծախւեցաւ 56-56 ½ զուռուշ չէքին :

Սակամոնի : Ա Քիչ ապրանք կայ . ասօրվան արժողութիւնը՝ 150-220 զուռուշ է օխան ըստ տեսակին :

Լզոն մորթ : Ա էպէտու շատ չիկայ, այսու ամենայնիւ թուլ է . ու 5 ½-5 ½ զուռուշ հազիւթէ կը վաճառվի այսօր :

Ցորեն : Խուլէ է . Ենատուրը լաւ ապրանքը՝ 23½ զուռուշ է տեղույս քիչէն . Ա ուսիայի կարծր ցորենը՝ 23-23 ½ :

Խահմէլ : Ենշարժութեան մ.ջ է ու զնոյ առնող քիչ կայ . ասօրվան արժողութիւնը՝ 630-650 զուռուշ է հարուր օխան ըստ տեսակին :

Շաքար : Ա վարապէտ առաջին, երկրորդ և երրորդ տեսակին զինը՝ 160-205 զուռուշ է . խանթարը . Ենդղիոյ լաւ զտած քէլէ շարարը՝ 260 զուռուշ զիւրավաճառ է, ու քիչ կայ . ուրիշ տեսակները՝ 215-245 զուռուշ կրվաճառվին ապրանքին լաւութեանը համեմատ :

Լզակ : Ա էնդղալոյի առաջին տեսակ ապրանքը՝ մնտուկի մ.ջ, 115 զուռուշ կրվաճառվի օխան :

Պղպեղ : Խուլէ ու 4 ½ զուռուշ օխան զժուարավաճառ է :

ՄԾՅԵԼՈՅԸ ՄԻՄԱՏԵԽՆ Ե. ՕՐԵՒՔԸ ՀԱՐԱԲԸ անդամ մը կը տըպվի :

Տարեկան ստորագրութեան դինը՝ 120 զուռուշ է կանխիկ (փէշին) . ովոր ուղեկ կրնայ ստորագրվիլ :

Խզմիր՝ օրս գրութեան տպարան :

Պուրուա՝ Բապաքաճեան Ուատիէ էռու ու Դրիգոր աշւան մաղաղան :

Ա զինանդրիան Կամական Աշուական աշային մաղաղան :

Տիմակուհիմայ քաղաքիս մ.ջը կայ :

Համականդրիան Եղաղանեան Կարապէտ աշային մաղաղան :

Տիմակուհիմայ կամական Աշուակուհի Եղաղան :

Տիմակուհիմայ կամական Աշուակուհի Եղաղան :

Պաշտամ՝ Ենդղիոյ առաջին թարգման աշային մաղաղան :

Պաշտամ՝ Ենդղիոյ Արմաղան Արդարան աշային մաղաղան :

Պաշտամ